

„nem az, amit az ofszetnyomtatásban megszoktunk”

Marcel Ruijtersszel Balogh Tamás beszélget

Múlt évben *Inferno – Pokoli színjáték* című képregényed megjelenése alkalmából Magyarországon jártál a Magyar Képregény Fesztivál díszvendégeként. Időközben az *Infernóért* elnyerted a *VPRO Hoogste Prijs* elnevezésű holland képregényes díjat. Hozott ez a díj valamilyen változást a pályádban? Gondolom, anyagilag nem jelenthetett igazán sokat... Hallottam, hogy a másik két kiszemelt rajzoló végül visszautasította a jelölést, mert megalázóan alacsonynak találta a „Hoogste prijs”-zel járó pénzösszeget (a magyar olvasóknak: az elnevezés – alighanem szándékolatlanul – kétértelmű, érthető földíjként, de legmagasabb árként is).

Bár nagyon örülök neki, hogy elnyertem a díjat, ez nem jelenti azt, hogy óriási változást hozott volna az életembe, vagy ilyesmi. Egy lépés a nagyobb ismertség felé, mert az ember neve óhatatlanul kicsit többet forog a sajtóban, de hát végül is már húsz éve dolgozom kitartóan. A könyvnek egyébként nagyon jó volt a fogadtatása, vagyis nincs panaszra okom. Inkább némi nyomást érek: a következő munkámnak nem szabad csalódást okoznia az *Inferno* után. Néhány hónapja jelentették be, hogy hivatalos holland állami képregényes életműdíjat alapítanak, amely jelentős pénzjutalommal jár. A *VPRO Prijs* körüli hajcihő is hozzájárult ehhez (no és kellett hozzá a képregényes szcéna egyes képviselőinek jó érdekérvényesítő képessége). Jó dolognak tartom, azt jelzi, hogy általában is komolyan veszik a képregény-műfajt.

Bemutatnád újabb munkádat, a *Bestiariumot*?

A *Bestiarium* egy kis francia kiadónál jelent meg kis példányszámban. Már nem lehet kapni. Szöveg nélküli nem lineáris képregény. Észrevettem, hogy öregszem, abban az értelemben, hogy egy ideje csinján bánok az ihletemmel. Már nincs az, ami régen, amikor csak úgy, a rajzolás örömeért rajzoltam (leszámítva persze a vázlatkészítést); akkor látok neki a munkának, ha

van kiforrott ötletem. A középkori gondolatvilág még mindig az igézetében tart, főleg mert az ábrázolás mögött gyakran olyasmi bújik meg, amit nem is gondolna az ember.

Apropó lelemény és megtervezettség... Az *Infernóban* nagyon tetszett, hogy a tekergő vonal (szövegtekercs, kötél, osztor stb.) végigvonul a képekben elmesélt történeten. Mintha önálló életet élne a vonal.

Vázlataim és kompozícióim gyakran formálódnak hullámzó vonalakból. Ezzel a középkori rajzokon és a középkori heraldikában találkoztam, ezért is izgatja a képzeletemet egyre inkább ez a formanyelv.

Az *Infernóban* a rajzstílus a középkori fametszetekét idézi, a *Bestiariumban* szereplő képek azonban mintha fametszetek lennének. Még a képek kerete is szálkás, „fásítva” van.

Mostanában nem is érdekel annyira a kézzel való rajzolás, amely sokban motoros tevékenység. A fametszet-készítésnél és hasonló eljárásoknál ez szinte teljesen hiányzik; az anyag is beleszól a mű alakulásába a maga sajátosságaival. Az olyan anyaggal való birkózás, amely nem adja meg egykönnyen magát, szerintem gyakran érdekesebb eredményre vezet, mint az „ecsetlovagok” rutinból megoldott, mégoly szép munkái.

Tudnál esetleg egy példát is mondani?

Hadd világítsam meg olyasvalakinek a példáján, aki egykor nagyon nagy hatással volt rám: Charles Burnsre gondolok. Még mindig nagyon szeretem a régebbi dolgait, tényleg. A rajzai szinte emberfelettien pontosak. De megállt, nem fejlődött tovább. Legfeljebb „realistábban” kezdett rajzolni, kevésbé játékosan, amit nagyon sajnálok.

És hogyan fejlesztetted ki jellegzetes színekombinációidat?

Egyszerű ofszetnyomással készülnek, feketét, rózsaszínt, sárgát és kéket használok. Négy külön filmre kézzel viszem fel a festéket a megfelelő helyeken. Rózsaszín és sárga együtt narancssárgát ad, rózsaszín és kék lilát, és így tovább. Nagyon harsány színek, nem az, amit az ofszetnyomtatásban megszoktunk.

Tervezel esetleg újabb „középkori” képregényeket, szöveggel vagy történettel?

Épp egy új albumon dolgozom, melynek anyaga a szentéletrajzok, illetve a pestis köré rendeződik. Még az ötletgyűjtés stádiumánál tartok, de lassan kirajzolódni látszik a könyv felépítése. Néhány különálló, befejezett lapot már publikáltam egy holland folyóiratban. Most minden azon múlik, hogyan tudom érdekesítő egészé gyúrni a különálló ötletkezdeményeket. Ami nem egyszerű. Más terveim is vannak, mert elég valószínű, hogy egy nap „kivégzem” a középkort.

Apropó, egy régebbi interjúban említetted, hogy egy egészen más típusú képregény írását fontolgatod, mint amilyeneket eddig láthatott tőled a közönség. Azt is mondtad, hogy ehhez az ösztönzést Theo van Gogh meggyilkolása adta. Azért is kérdezem ezt, mert egy magyar író pár hónapja megjelentett egy részletet készülő regényéből, amely, amennyire a közölt szövegből megállapítható, e gyilkosság köré szövődik.

Ezt a projektet végül megfelelő inspiráció hiányában lefűjtam. A képregény forgatókönyve (D. C. Lama munkája) végül háromszor olyan hosszú lett, mint vártam. Sajnálom, de néha megesis az ilyesmi. Theo van Gogh meggyilkolását persze egyáltalán nem felejtettem el, csak most nem foglalkoztat annyira, ahogy szeptember 11. sem (a forgatókönyv egyszerre szólt volna van Gogh haláláról, szeptember 11-ről és a holland titkosszolgálatról). A Bush-évek paranoiája elmúlt, vagy ha másként akarok fogalmazni: már mindent elmondtak róla.

Akkor egyelőre maradsz a középkornál?

Tonio van Vugttel, a Zone 5300 főszerkesztőjével egyfajta „biocomic”-on dolgozunk, excentrikus úriemberekről, akik a sátánizmussal kacérokodtak, mint például Aleister Crowley és William Seabrook. A *biocomic* egy létező, általában történelmi személyről készült képregény. Amilyen Dick Matenáé Vincent van Gogh-ról, vagy Ho Che Andersoné Martin Luther Kingről. Én is csináltam már egyet, Prescott Bush-ról, ifj. George Bush nagyapjáról. Mindkettőnknek elég sok más dolga van, vagyis elég lassan haladunk vele. Múlt évben megcsináltuk az első fejezetet (8 lap), és remélhetőleg most ősszel elkészülünk a másodikkal, amely a hobbi-sátánizmussal és a popzenével foglalkozik.

Pokoli színjáték

A holland Marcel Ruijters *Infernó*ját nem hiába választották hazájában 2008 legjobb új képregényének, hiszen az alkotó szembeemegy valamennyi trenddel, és kifogat mindent, amit csak ér, legyen az a középkori világrend, a képregényekben bemutatott tipikus nőkép vagy éppen a médium formanyelve.

Ruijters Dante *Isteni színjátékát* választotta alapanyagul, ám azt nem egyszerűen fel-, hanem jóval inkább átdolgozta. Dante történetéből elsősorban a *Pokol* érdekelte, bár beemelt művébe néhány apró jelenetet a Purgatórium és a Paradicsom leírásából is. Az átgtyúrás során a *Pokol* felépítését megtartotta, és végigvezeti az olvasót annak egyes körein és bugyrain, ám a szereplőket női alakokra cserélte, így lett Dantéból Danta, illetve Vergiliusból Virgillia. A mű hangneme is sokat változott, mivel Ruijters vizuális humorral gazdagon átszőtt szatírárt készített Dante eredetijéből, amelynek nyitópanelén néhány apáca, köztük hősnőnk, Danta, éppen fakeresztekkel baseballozik. És miért épp a nők kerültek a mű középpontjába? Az *Infernóé* ugyanis a középkori világkép inverze: csak ők képesek intellektuális bűnökre, hiszen a férfiak valamennyien szőrös, ágyékkötős, értelem nélküli, primitív vademberek. Ám míg a képregény-médiumban gyakran hangsúlyozzák a nők szexualitását, Ruijters ezzel a szokással is szakít: figurái szögletes, anorexiás nőalakok.

A képregény letisztult, karakteres grafikája a késő középkori európai fametszeteket idézi. Ruijters a *Locus Solus* című művével mutatkozott be hazánkban a *Papírmozi* antológia oldalain, melynek rajzstílusa egybevág a díjnyertes alkotásával. Ruijters nemcsak egy elfeledett ábrázolásmódot élesztett fel: történethez egy szokatlan, lassan feledésbe merülő képregényes formanyelvet is választott. A korai, képaláírásos történetek mintájára a szöveg nem a képek belsejében, hanem az oldal alján helyezkedik el, fokozatosan megosztva az olvasó figyelmét a narráció és a képi elbeszélőrendszer között (ez a 19. századi képregényforma persze nem mindenütt halt ki egyszerre, Magyarországon például egészen a 20. század közepéig dívott). Ruijters némi szöveget azért a képkockákba is csempészett: a középkori ábrázolások mintájára a szereplők szájából itt-ott előkigyózó szalagokon feltűnik pár latin, illetve hangutánzó szó. Ruijters biztosan mozog a saját maga által kijelölt csapáson, és a mára már kihalt képzőművészeti irányzatok felmelegítésével és megújításával egy vérbeli modern szatírárt készített.

Dunai Tamás